

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 146/2022-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovéj a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária AL legal s. r. o., Šafárikovo námestie 7, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Anna Líšková, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 9 Co 174/2017 z 9. mája 2019 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 240/2019 z 27. októbra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou z 9. februára 2022 doručenou ústavnému súdu 10. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu a na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co 174/2017 z 9. mája 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 Cdo 240/2019 z 27. októbra 2021. Požaduje ďalej, aby boli uznesenie najvyššieho súdu a rozsudok krajského súdu zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež priznanie primeraného finančného zadosťučinenia spoločne a nerozdielne od najvyššieho súdu a krajského súdu v sume 7 635 eur do 30 dní od právoplatnosti. Napokon sa domáha náhrady trov konania od najvyššieho súdu a krajského súdu spoločne a nerozdielne.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených listinných dôkazov vyplýva nasledovný skutkový stav veci:

3. Sťažovateľka ako žalobkyňa sa žalobou doručenou Okresnému súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) 20. mája 2010 domáhala uloženia povinnosti žalovanej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaná“) zaplatiť jej nemajetkovú ujmu

vo výške 7 635 eur, ktorá jej vznikla v súvislosti s porušovaním zásady rovnakého zaobchádzania. Požadovala tiež náhradu trov konania.

4. Rozsudkom okresného súdu č. k. 22 C 173/2010-694 zo 6. marca 2017 (v poradí druhým) bola jej žaloba v celom rozsahu zamietnutá, pričom zároveň bola zaviazaná nahradiť žalovanej trovy konania v rozsahu 100 %.

5. Na základe odvolania sťažovateľky rozsudkom krajského súdu č. k. 9 Co 174/2017-739 z 9. mája 2019 bol rozsudok okresného súdu potvrdený s tým, že žalovaná má voči sťažovateľke právo na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

6. Podľa názoru krajského súdu okresný súd vykonal vo veci dokazovanie v potrebnom rozsahu a zo zisteného skutkového stavu vyvodil aj správne právne závery.

7. Šikanovanie predstavuje jednu z foriem psychického násillia na pracovisku, ktorá môže spočívať v mobbingu (šikanovanie zamestnanca zo strany kolegu či kolegov) alebo bossingu (šikanovanie zo strany nadriadeného, resp. nadriadených). Šikanovanie môže mať rôzne podoby (napr. systematickú nepriateľskú komunikáciu so šikanovaným, keď je obeť tlačaná do bezbrannej pozície). Nejde pritom o žiadne jednorazové konanie, útoky sú cielené, mnohokrát skryté (nemusia ísť o otvorené konflikty), pretrvávajú dlhší čas, u obete vedú k jej duševnému trápeniu, izolácii, vystaveniu zvýšenému tlaku, a to s cieľom dosiahnuť odchod šikanovaného zamestnanca z pracoviska. Sprievodnými znakmi šikanovania na pracovisku bývajú často autoritatívny štýl vedenia, vysoká miera kritiky, neustály tlak na zvyšovanie pracovných výkonov, nezáujem o potreby zamestnanca, neriešenie konfliktov na pracovisku, zadávanie nezmyselných úloh, prehnané pracovné požiadavky, zvýhodňovanie niektorých zamestnancov, neobjektívny systém ich hodnotenia, nedostatok tolerancie vo vzťahoch na pracovisku.

8. Niektoré sťažovateľkou popisované konania žalovanej neboli dostatočne konkrétne na to, aby žalovaná mohla vôbec preukázať (v súlade s obráteným dôkazným bremenom), že k šikanovaniu sťažovateľky nedošlo. Týka sa to tvrdenia sťažovateľky, že boli prijímané návrhy [REDAKOVANÉ], hoci nešlo o dobré riešenia. Toto tvrdenie je nekonkrétne a nemožno z neho vyvodit', v čom vlastne malo spočívať šikanovanie sťažovateľky. To platí aj o tvrdení sťažovateľky, podľa ktorého kolegovia o nej šírili (bližšie nekonkretizované) intrigy. Z ďalších namietaných postupov žalovanej sa javí, akoby sťažovateľka neakceptovala oprávnenie nadriadeného riadiť prácu na pracovisku (napr. rozhodovať o rozdeľovaní a pridelovaní kontrol, o výbere kolegu na prácu vo dvojici, resp. o neurčení takéhoto kolegu). Skutočnosť, že sťažovateľka v čase od januára do mája 2009 vykonala sama 14 odberov, nevytvára sama osebe nič o tom, že by bola v porovnaní s inými kolegami zaťažovaná viac. Pokiaľ argumentovala poukazom na zápisnice z 21. novembra 2006 a zo 14. januára 2009, treba konštatovať, že tam zaznamenané jej prednesy poukazujúce na jej veľké pracovné zaťaženie ešte neznamenajú, že ostatní kolegovia tiež neboli rovnako pracovne zaťaženi, resp. že by sťažovateľka v porovnaní s ostatnými kolegami bola pracovne zaťažovaná oveľa viac a neprimerane. Nebolo preukázané zo strany žalovanej, že by pri výkone riadiacej práce mala snahu sťažovateľku šikanovať. Ide o subjektívny pocit sťažovateľky, ktorý (vzhľadom na výsledky dokazovania) nemá v správaní a konaní žalovanej reálny základ.

9. V prípade namietaného preloženia od 1. septembra 2009 na výkon úradnej kontroly sťažovateľka opakovane poukazovala na list Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

(ďalej len „ministerstvo“) z 12. januára 2010, ktoré podľa nej konštatovalo porušenie postupu zo strany žalovanej v súvislosti s jej „preložením“. Takýto záver však z listu ministerstva nemožno vyvodiť. Ministerstvo upozorňuje, že vo svojom stanovisku vychádzalo z údajov a listín predložených výlučne sťažovateľkou (teda bez vypočutia argumentácie druhej strany), pričom len všeobecne poukazuje na obsah ustanovenia § 29 ods. 5 písm. d) zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Prešetrovaním dodržania zákonného postupu žalovanej v namietanom prípade ministerstvo nezistilo porušenie zákona v postupe žalovanej. Neobstalo ani tvrdenie sťažovateľky, že jej boli oneskorene oznamované niektoré informácie pre výkon jej práce. Sťažovateľka k nim mala rovnaký prístup ako ostatní spolupracovníci, informácie sa zamestnancom neposkytovali výlučne na poradách (mali k nim prístup aj prostredníctvom počítačovej siete). Prípadne oneskorené získanie niektorých informácií teda nemožno pripísať na vrub cielenému konaniu žalovanej. Sťažovateľka namietala, že žalovaná sa z nej snažila urobiť konfliktného zamestnanca, na ktorého sa ostatní kolegovia často sťažovali, hoci v skutočnosti na ňu neboli zaevidované žiadne sťažnosti. Šikanovanie pocítovala aj tým, že bola často predvolávaná k vedúcemu práve pre účely riešenia údajných sťažností kolegov. K tomu krajský súd poznamenáva, že z vykonaného dokazovania vyplýva, že sťažovateľka bola naozaj viackrát predvolaná k nadriadenému [REDAKOVANÉ] z dôvodu riešenia ústnych sťažností kolegov alebo riešenia medziludských vzťahov na pracovisku. Žalovaná však v tomto smere poskytla logické vysvetlenie tohto svojho konania, keď bolo záujmom vedúceho ku každej (ústnej) sťažnosti vypočuť obe strany a v záujme predchádzania väčších konfliktov či nedorozumení na pracovisku tieto riešiť, a to predovšetkým neformálne. Takýto neformálny postup žalovanej nemožno vnímať ako šikanovanie zamestnanca.

10. V prípade výpovede z pracovného pomeru bolo už konštatované, že samotná výpoveď predmetom žaloby sťažovateľky nebola, no sťažovateľka považovala postup žalovanej vedúci k rozviazaniu pracovného pomeru za diskriminačný (šikanózny). Keďže sa sťažovateľka nedomáhala určenia neplatnosti výpovede, platnosť výpovede nemôže byť predmetom posudzovania v tomto konaní. Sťažovateľka zjavne vníma ako prejav diskriminačného konania žalovanej v prípade výpovede to, že hoci dôvodom výpovede bola potreba znižovať počet zamestnancov, takáto výpoveď (na rozdiel od sťažovateľky) nepostihla kolegov, ktorí boli už napr. dôchodcami, pričom v zamestnaní zostali kolegovia, ktorí podľa názoru sťažovateľky pracovali chybné, resp. žalovaná pred výpoveďou danou sťažovateľke, ale aj neskôr po výpovedi prijala do zamestnania nových pracovníkov (kontrolórov). Súdna prax už opakovane ustálila, že rozhodovanie o tom, ktorí pracovníci v prípade potreby znižovania stavov zamestnancov zostanú naďalej pracovať a ktorí dostanú výpoveď pre nadbytočnosť, patrí do právomoci zamestnávateľa (nie súdu). Znižovanie stavu pracovníkov nemusí znamenať vždy výlučne len prepúšťanie zamestnancov, môže byť spojené aj s prijímaním nových, pretože zamestnávateľ je oprávnený sám posúdiť, akú skladbu zamestnancov (vekovú, vzdelanostnú) pre plnenie svojich úloh potrebuje a na základe toho sa rozhodnúť, ktorému zamestnancovi bude daná výpoveď pre nadbytočnosť. Skutočnosť, že práve sťažovateľke bola daná výpoveď pre nadbytočnosť a iným zamestnancom (napr. aj v dôchodkovom veku) nie, nemôže byť preto automaticky prejavom šikanovania zo strany zamestnávateľa.

11. Proti rozsudku krajského soudu podala stěžovatelka dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok. Uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 240/2019 z 27. októbra 2021 bolo dovolanie stěžovateľky odmietnuté.

12. Podľa konštatovania najvyššieho súdu prípustnosť dovolania oprela stěžovateľka o ustanovenie § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku, keďže krajský súd nezobral do úvahy žiaden z argumentov uvedených v odvolaní, tieto nijako nevyhodnotil a úplne ich odignoroval. Krajský súd sa zaoberal výlučne argumentáciou okresného súdu a žalovanej, pričom tvrdenia stěžovateľky opierajúce sa o konkrétne dôkazy zostali bez akéhokoľvek vyhodnotenia. Bolo povinnosťou krajského súdu neignorovať princíp obráteného dôkazného bremena s tým, že stěžovateľke stačilo preukázať, že voči nej boli vykonané opatrenia nevykonané voči iným zamestnancom, pričom nebolo jej povinnosťou preukazovať, že tieto opatrenia neboli diskriminačné, keďže túto povinnosť mala žalovaná. Z rozsudku krajského súdu nevyplýva, prečo neuznal mnohé odvolacie námietky stěžovateľky, resp. prečo sa s nimi nezaoberal či nepovažoval ich za dôvodné. Stěžovateľka vytýkala okresnému súdu nesystematické, zmätočné a nelogické opísanie jednotlivých na seba nenadväzujúcich skutočností, čo podľa jej názoru viedlo k nesprávnemu pochopeniu stavu veci, keďže práve časový súlad dáva celkový obraz o stupňujúcom sa šikanovaní, ktoré vyústilo do prepustenia z pracovného pomeru. Krajský súd síce vymenoval, v čom videla stěžovateľka šikanovanie, avšak išlo o neúplné, skreslené a povrchné vymenovanie, pričom krajský súd sa dostatočne do hĺbky neoboznámil s jednotlivými konaniami, na ktoré upozornila. Považovala za zarážajúce, že krajský súd neuviedol najdôležitejšie a najzávažnejšie šikanózne konanie (stěžovateľka po zrušení úseku hraničnej kontroly k 1. septembru 2009 ako jediná z inšpektorov dosiaľ pracujúcich na hraničnej kontrole bola z práce na hraničnej kontrole vylúčená a neboli jej dlhodobou pridelené prevádzky). Nesúhlasila s konštatovaním krajského súdu, podľa ktorého neakceptovala oprávnenie nadriadeného riadiť prácu na pracovisku s tým, že krajský súd ňou predložené dôkazy nesprávne vyhodnotil. Napriek preukázateľne závažným chybám u iných inšpektorov (██████████) výpoveď dostala práve ona ako jediná inšpektorka. Zo zošitovej evidencie vykonaných úradných odberov vzoriek od januára do mája 2009 v počte 15 odberov je jasne vidieť, koľko odberov vykonala ona a koľko ██████████. Stěžovateľka zásadne nesúhlasila s tvrdením krajského súdu, podľa ktorého zo strany žalovanej nešlo o snahu šikanovať ju, resp. že to mal byť len jej subjektívny pocit. Podľa názoru stěžovateľky aj keď nie všetky konania, na ktoré poukázala, sa dajú preukázať tak, aby mali intenzitu šikanovania, viaceré konania takúto intenzitu jednoznačne dosiahli, pričom bolo následne na žalovanej preukázať, že v týchto prípadoch šikanózne nekonala (čo sa však podľa názoru stěžovateľky nestalo). K právnemu názoru krajského súdu týkajúcemu sa preloženia stěžovateľky od 1. septembra 2009 na výkon úradnej kontroly poukázala na to, že išlo o nezákonný postup, keďže nebolo vydané rozhodnutie o zmene štátnozamestnaneckého pomeru, pričom žalovaná neuviedla žiadny logický a opodstatnený argument, prečo takto postupovala, a neuplatnila ani inštitút obráteného dôkazného bremena. Stěžovateľka v dovolaní tiež namietala, že krajský súd sa k niektorým skutočnostiam vôbec nevyjadril (stěžovateľka po zrušení úseku hraničnej kontroly bola ako jediná vylúčená z práce na hraničnej kontrole, žalovaná znemožnila stěžovateľke vykonávať audity, rotácia inšpektorov sa týkala výlučne osoby stěžovateľky).

13. Podľa názoru najvyššieho súdu ťažiskom argumentácie stěžovateľky je, že procesná vada v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku bola spôsobená

nezrozumiteľnosťou rozsudku krajského súdu, nerešpektovaním inštitútu obráteného dôkazného bremena, neprihliadnutím na dôkazy považované sťažovateľkou za rozhodné a nevysporiadaním sa s jej odvolacou argumentáciou.

14. Najvyšší súd zameral svoju pozornosť primárne na inštitút obráteného, resp. preneseného dôkazného bremena. Súdne konanie vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania je civilným súdnym konaním sporového charakteru, v ktorom proti sebe stoja žalobca a žalovaný v navzájom protichodnom (kontradiktórnem) postavení. V klasickom sporovom súdnom konaní sa uplatňuje zásada *actori incumbit probatio*, čo znamená, že dôkazné bremeno postihuje zásadne vždy toho, kto niečo tvrdí, teda žalobcu. Ustanovenie § 11 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov predstavuje zásadnú odchýlku v konaniach týkajúcich sa porušenia zásady rovnakého zaobchádzania (na rozdiel od klasického sporového súdneho konania) v oblasti dokazovania. Táto odchýlka sa týka prenesenia dôkazného bremena zo žalobcu na žalovaného. Princíp preneseného dôkazného bremena bol vygenerovaný Súdny dvorom Európskej únie v rámci jeho judikatúry ako princíp, ktorý odráža potrebu efektívneho uplatňovania zásady rovnosti, pričom jeho potreba vychádza z charakteru antidiskriminačných sporov (diskriminácia sa len zriedka deje otvorene, väčšinou o nej neexistujú priame dôkazy a žalobcovia spravidla nedisponujú dostatkom informácií, ktorými by mohli bez akýchkoľvek pochybností preukázať existenciu diskriminácie, resp. porušenie zásady rovnakého zaobchádzania). Zmyslom teda bolo, aby žalobca neprehral spor len na základe toho, že neunesol dôkazné bremeno z dôvodu, že nemal prístup k dôkazom. Treba však upozorniť na to, že žalobcovi nestačí len poukázať na to, že bol diskriminovaný, ale musí predložiť skutočnosti, z ktorých možno dôvodne predpokladať, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Len za splnenia predpokladu dochádza k prechodu povinnosti na žalovaného preukázať, že k diskriminácii nedošlo.

15. Uvedenú postupnosť prechodu dôkazného bremena zo sťažovateľky na žalovanú v danom prípade aplikoval aj krajský súd s tým, že sťažovateľkou tvrdené skutočnosti nepovažoval za relevantné pre prechod dôkazného bremena na žalovanú. Rozsudok krajského súdu, ako aj rozsudok okresného súdu sú založené na právnom názore, podľa ktorého k presunu dôkazného bremena nepostačuje, že sťažovateľka opísala konanie žalovanej, ktoré považovala za šikanovanie, pretože bolo potrebné, aby svoje tvrdenia konkretizovala, keďže z nich (tak ako ich uviedla) nebolo možné vyvodit', v čom vlastne malo šikanovanie spočívať. Podľa záverov okresného súdu a krajského súdu sťažovateľkou opisované konania žalovanej ani na podklade sťažovateľkou predložených listín z objektívneho hľadiska nepreukazovali také okolnosti, z ktorých by bolo možné dôvodne usudzovať, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Podľa názoru okresného súdu a krajského súdu išlo len o subjektívny pocit sťažovateľky bez reálneho základu v správaní a konaní žalovanej.

16. Hoci sťažovateľka vytýkala nesprávne právne posúdenie otázky aplikácie obráteného dôkazného bremena, v skutočnosti z jej argumentácie vyplýva, že nesúhlasila s vyhodnotením dôkazov zo strany okresného súdu a krajského súdu, resp. so závermi, ku ktorým na základe vykonaných dôkazov dospeli (teda, že sťažovateľkou predložené dôkazy a označené skutočnosti prenos dôkazného bremena na žalovanú nepredpokladali).

17. Vychádzajúc z uvedeného, najvyšší súd nezistil nerešpektovanie obráteného dôkazného bremena. Nemožno teda povedať, že by krajský súd nedodrжал ustanovenia o obrátenom dôkaznom bremene, pokiaľ tvrdenia sťažovateľky konfrontoval s faktmi zistenými z dokazovania vykonaného okresným súdom a stotožnil sa s verziou o tom, že sťažovateľkou opísané správanie žalovanej nemožno posudzovať ako diskriminačné. K tomu treba dodať, že len samotný pocit či vnútorné presvedčenie sťažovateľky nemožno bez ďalšieho považovať na prvý pohľad za záver o porušení zásady rovnakého zaobchádzania. V danom prípade chýbajú objektívne okolnosti, ktoré by dovolili dospieť k takémuto záveru.

18. Krajský súd sa vyčerpávajúcím a dostatočným spôsobom vysporiadal s odvolacími námietkami sťažovateľky a svoj rozsudok odôvodnil v súlade s ustanovením § 393 Civilného sporového poriadku. Je tiež zrejmé, že krajský súd sa stotožnil s názorom okresného súdu o rozdieloch medzi šikanovaním a diskrimináciou, pričom z rozsudku vyplývajú dôvody, pre ktoré krajský súd nevyhodnotil sťažovateľkou popísané konania žalovanej ako šikanózne. Náležite sa vysporiadal s tvrdením, podľa ktorého žalovaná prijímala návrhy kolegov sťažovateľky (hoci nešlo o dobré návrhy), ako aj s tvrdením o šírení intríg. Adekvátnu pozornosť venoval námietke sťažovateľky týkajúcej sa jej preloženia od 1. septembra 2009 na výkon úradnej kontroly. Relevantným spôsobom reagoval na tvrdené oneskorené oznamovanie informácií potrebných na výkon práce, ako aj na námietku, že sťažovateľka bola často predvolávaná k vedúcemu zamestnancovi z dôvodu riešenia sťažností kolegov. Vo vzťahu k námietke týkajúcej sa výpovede z pracovného pomeru krajský súd vysvetlil, prečo platnosť výpovede nemôže byť predmetom posudzovania v konaní. Rovnako poskytol vysvetlenie týkajúce sa nemožnosti všeobecného súdu rozhodovať o tom, ktorí zamestnanci znižovania stavov zostanú u zamestnávateľa pracovať a ktorí dostanú výpoveď pre nadbytočnosť. Preto bolo možné dospieť k záveru o zrozumiteľnosti, určitosti a jasnosti rozsudku krajského súdu majúceho všetky zákonom požadované formálne a obsahové náležitosti. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku nemožno považovať to, že krajský súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sťažovateľky a v súlade s jej právnym názorom.

19. Sťažovateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku na tom základe, že krajský súd sa zaoberal len argumentmi žalovanej, kým jej tvrdenia nechal bez vyhodnotenia. S poukazom na to, že najvyšší už konštatoval, že krajský súd sa náležite vysporiadal so všetkými relevantnými námietkami sťažovateľky, dospel najvyšší súd k záveru, že právo sťažovateľky na spravodlivý proces porušené nebolo. Odôvodnenie rozsudku krajského súdu vychádza z ústavnej konformnosti výkladu noriem spojených s uplatnením práva na súdnu ochranu, zjavnej správnosti deklarovaných premís a z nich vychádzajúcich právnych záverov, čo má dopad na celkovú presvedčivosť rozsudku, resp. na spravodlivé usporiadanie vzťahov. Rozsudok krajského súdu je určitý a zrozumiteľný, je bez vnútorných rozporov a zaujíma stanovisko k podstate dôvodov uvedených v odvolaní. Zároveň krajský súd správne konštatoval, že nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranami sporu, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam.

20. K námietke nesprávneho skutkového posúdenia veci treba konštatovať, že dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (t. j. že žalovaná voči sťažovateľke pristupovala v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania). Dovolací súd nedisponuje oprávnením dokazovať hmotnoprávne skutky, lebo na to slúži nachádzacie (základné) konanie, ako aj konanie

na odvolacom súde. Predmetom dokazovania pred dovolacím súdom sú napr. včasnosť a prípustnosť dovolania, no skutkový stav a výsledky dokazovania pred nižšími súdmi sa nemôžu pred dovolacím súdom meniť. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení všeobecných súdov prvej a druhej inštancie, ale ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

II.

Argumentácia sťažovateľky

21. Za základ arbitrárnosti rozhodovania okresného súdu a krajského súdu treba považovať podľa názoru sťažovateľky nesprávne a nedostatočné vyhodnotenie dôkazov predložených sťažovateľkou, keďže tieto boli posudzované jednotlivo bez ich vzájomnej súvislosti a komplexnosti tak po časovej, ako aj vecnej stránke, preukazujúcej stupňujúcu sa intenzitu konania žalovanej, ktorá vyústila do ignorovania inštitútu obráteného dôkazného bremena.

22. Za veľký nedostatok odôvodnenia rozsudku okresného súdu považuje sťažovateľka to, že neboli časovo vymedzené jednotlivé konania a skutočnosti považované ňou za diskriminačno-šikanózne, a aj keď ich okresný súd skutkovo vymedzil, časovo ich nezoradil (sťažovateľka uvádza konkrétne pochybenia týkajúce sa poradia dôvodov, ako aj podľa nej správny časový priebeh hlavných udalostí). V takomto nesystémovom opise skutočností pokračoval aj krajský súd, ktorý napriek odvolacej námietke sťažovateľky nezoradil jednotlivé skutky v časovej osi.

23. Došlo ďalej k porušeniu inštitútu prenesenia dôkazného bremena na žalovanú. Dôkazné bremeno nemala niesť sťažovateľka, ale žalovaná. Sťažovateľka nebola povinná dokazovať zneužívanie práv a povinností, pretože postačovalo preukázanie oznámenia, resp. predloženie dôvodných skutočností, z ktorých sa dalo opodstatnene usudzovať šikanovanie. Postačovala teda miera pravdepodobnosti, resp. existencia pochybností. Žalovaná sa mala právne relevantne vyjadriť ku všetkým skutočnostiam vyvolávajúcim pochybnosti o tom, či išlo alebo nešlo o šikanózne konanie. V týchto prípadoch ide o vyvrátiteľnú právnu domnienku, čo znamená, že pokiaľ žalovaný nepreukáže opak, možno jeho namietané konanie považovať za porušenie ustanovenia § 13 ods. 3 Zákonníka práce. Podľa presvedčenia sťažovateľky sa žalovanej nepodarilo v zodpovedajúcom rozsahu preukázať, že namietané prejavy jej konania voči sťažovateľke neboli porušením tohto ustanovenia. Z vykonaných dôkazov podľa názoru sťažovateľky vyplýva, že žalovaná jednoznačne nepreukázala opak v týchto konkrétnych prípadoch:

- sťažovateľka 9,5 mesiaca pracovala na novovytvorenom oddelení sama, čím bola neúmerne pracovne vyťažená,
- existencia zlých vzťahov medzi kolegami – inšpektormi rastlinných komodít na pracovisku,
- priamy nadriadený sťažovateľky [REDAKOVANÉ] na ústny pochvalný záver kontroly žiadnym spôsobom nereflektoval,
- sťažovateľka sa nemohla zúčastňovať na pracovných školeniach (ako iní kolegovia) a často jej boli poskytované oneskorené informácie a doklady potrebné na výkon práce,
- po zrušení úseku hraničnej kontroly ako jediná nemohla vykonávať kontroly na hraničných vstupoch, hoci mala s touto prácou najväčšie skúsenosti,
- len u nej sa striktnie uplatnila zásada rotácie inšpektorov na hraničnej kontrole, čo ju natrvalo vylúčilo z vykonávania hraničnej kontroly,

- od 1. septembra 2009 jej neboli pridelené prevádzky na výkon kontroly v rámci potravinového dozoru,
- ako jediná inšpektorka dostala výpoveď z pracovného pomeru potom, čo sa bránila proti nezákonnému postupu pri jej preložení z hraničnej kontroly.

24. Z uvedeného podľa názoru sťažovateľky vyplýva, že žalovaná nepreukázala opak tvrdení sťažovateľky, resp. že všeobecné súdy nesprávne považovali ústne vyjadrenia žalovanej za dostatočné a dôveryhodné napriek tomu, že mali povinnosť vyžadovať od žalovanej jasné a zrozumiteľné preukázanie opaku založeného na dôkazoch.

25. Za nedostatok konania považuje sťažovateľka ďalej skutočnosť, že všeobecné súdy sa nezaoberali motívom konania žalovanej, hoci jej rozhodujúcim podnetom a motívom bolo to, že sťažovateľka bola skúsená, odborne zdatná a pedantná pracovníčka, ktorá poukazovala na závažné odborné chyby na pracovisku (hraničnej kontrole), čo vyvolávalo nevôľu ostatných kolegov a vyúsťovalo do sťažností proti nej. Navyše, sťažovateľka vystupovala v odbornej oblasti zdravo sebavedome a rozhodne a pri presadzovaní vedomostí a odbornosti často konfrontačne aj voči svojim nadriadeným. Napriek tomu, že sťažovateľka podrobne opísala skutky podložené dôkazmi, ktoré považovala za šikanózne, všeobecné súdy zotrvali na argumentácii, že tieto nenadobudli dostatočnú intenzitu a vyhodnotili ich ako subjektívny pocit sťažovateľky, a to bez hlbšieho vyhodnotenia a odôvodnenia vo vzájomných súvislostiach a dopadoch.

26. Podľa názoru sťažovateľky odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu je nedostatočné vo vzťahu k zásade obráteného dôkazného bremena. Hoci sťažovateľka nesúhlasila s vyhodnotením dôkazov zo strany okresného súdu a krajského súdu, krajský súd dospel k záveru, podľa ktorého k prenosu dôkazného bremena na žalovanú nedošlo, keďže žalovaná produkovala dôkazy, podľa ktorých diskriminačné konanie nenastalo. Najvyšší súd preto nesprávne vyhodnotil pochybenia nižších súdov, keďže bez vlastného vyhodnotenia sa iba stotožnil s ich závermi, podľa ktorých správanie žalovanej nemožno považovať za diskriminačné.

27. Za neutržateľný a ničím nepodložený považuje záver najvyššieho súdu, podľa ktorého len samotný pocit či vnútorné presvedčenie sťažovateľky nemožno bez ďalšieho považovať *prima facie* za záver o porušení zásady rovnakého zaobchádzania, a to pre absenciu objektívnych okolností umožňujúcich dospieť k takémuto záveru. V tejto súvislosti poukazuje sťažovateľka na nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. ÚS 880/15 z 8. októbra 2015, podľa ktorého za ťažiskovú treba v antidiskriminačných sporoch považovať úvahu, či v konkrétnom prípade žalobca dôkazné bremeno uniesol a založil tým presun dôkazného bremena na žalovaného, pričom takáto úvaha musí vyplývať zo starostlivo zvážených skutkových okolností. V danom prípade však uznesenie najvyššieho súdu vychádzalo zo skutkových okolností zistených nižšími súdmi, ktoré však v procese hodnotenia dôkazov porušili § 132 Občianskeho súdneho poriadku (teraz § 191 Civilného sporového poriadku), keďže nehodnotili dôkazy v ich vzájomných súvislostiach a dominantne sa orientovali na dôkazy svedčiace v prospech žalovanej.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

28. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej

republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

29. V nadväznosti na opísaný skutkový stav a argumenty sťažovateľky spochybňujúce ústavnú udržateľnosť napadnutého rozsudku krajského súdu a uznesenia najvyššieho súdu z pohľadu záruk obsiahnutých v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavný súd vo svojej stabilizovanej judikatúre zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

III.1. K napadnutému rozsudku krajského súdu:

30. Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva sťažovateľky napadnutým rozsudkom krajského súdu, ústavný súd v prvom rade s poukazom na čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Z tohto princípu vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (pozri II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09).

31. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka využila svoje právo podať proti rozsudku krajského súdu mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť najvyšší súd ako súd dovolací. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní sťažovateľky vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu, pretože argumentácia uplatnená v ústavnej sťažnosti sa prekrýva s argumentáciu uvedenou v dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu a námietka sťažovateľky týkajúca sa neodôvodnenosti prijatých záverov okresného a krajského súdu (implicitne aj vo vzťahu k posúdeniu otázky intenzity zásahu do osobnostných práv sťažovateľky) bola predmetom skúmania dovolacím súdom. Aj keď dovolanie sťažovateľky bolo uznesením najvyššieho súdu odmietnuté ako procesne neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP, keďže

bolo zrejmé, že nebol splnený dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, podľa názoru ústavného súdu sa dovolací súd ochrane základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu venoval v takej miere, ktorá splnila všetky atribúty pre naplnenie podstaty, účelu a významu princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K napadnutému rozsudku najvyššieho súdu:

32. Ústavnú sťažnosť v tejto časti treba považovať za zjavne neopodstatnenú, preto ústavný súd ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

33. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

34. Hlavným argumentom sťažovateľky je nesprávne hodnotenie dôkazov a s tým súvisiace nesprávne ustálenie skutkového stavu vo veci, ktoré v konečnom dôsledku malo za následok nesprávne právne závery, a to najmä vo vzťahu k inštitútu tzv. obráteného dôkazného bremena vzťahujúceho sa na súdne konania s účasťou „slabšej strany“ (akým je aj súdne konanie v antidiskriminačných veciach).

35. Nemožno sa stotožniť ani s námietkou, podľa ktorej sa všeobecné súdy nezaoberali motívom konania žalovanej, teda motívom, pre ktorý podľa názoru sťažovateľky postupovala žalovaná voči nej šikanóznym spôsobom. V tejto súvislosti sťažovateľka sama uvádza, že hoci podrobne opísala skutky podložené dôkazmi, ktoré považovala za šikanózne, všeobecné súdy dospeli k záveru o ich nedostatočnej intenzite s tým, že ide iba o subjektívny pocit sťažovateľky (pozri bod 25). Je teda zrejmé, že všeobecné súdy existenciu šikanózneho konania žalovanej nepovažovali za preukázanú, a preto logicky nebol ani dôvod na to, aby sa zaoberali motívom takéhoto (podľa všeobecných súdov) nepreukázaného šikanovania.

36. Vo vzťahu k dovolaciemu konaniu dal najvyšší súd jasne najavo, že dovolanie z dôvodu nesprávneho zistenia skutkového stavu všeobecnými súdmi nižšieho stupňa neprichádza vôbec do úvahy, keďže najvyšší súd je viazaný skutkovým stavom zisteným všeobecnými súdmi nižších stupňov, ktoré vykonávajú a hodnotia dôkazy. Sťažovateľka napriek tomu však najvyššiemu súdu vytýka, že jej námietkami skutkového rázu sa nezaoberal a len mechanicky vychádzal zo skutkových záverov všeobecných súdov nižšieho stupňa. Takúto námietku treba považovať v dovolacom konaní za nespôsobilú.

37. Podľa názoru sťažovateľky odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu je nedostatočné vo vzťahu k zásade obráteného dôkazného bremena (pozri bod 26). Z argumentácie sťažovateľky je však zrejmé, že nepochopila zásadnú myšlienku najvyššieho súdu, podľa ktorej právne závery týkajúce sa otázky unesenia, resp. neunesenia obráteného dôkazného bremena žalovanou sú priamym

výsledkom hodnotenia vykonaného dokazovania, teda rozhodujúcich skutkových zistení, ktoré najvyšší súd preskúmať nemohol.

38. Na základe skutkového stavu ustáleného všeobecnými súdmi nižšieho stupňa najvyšší súd posúdil právne závery krajského súdu týkajúce sa aplikácie princípu obráteného dôkazného bremena ako správne a presvedčivé.

39. Rovnaký záver sa vzťahuje aj na námietku neudržateľnosti záveru najvyššieho súdu, podľa ktorého len samotný pocit či vnútorné presvedčenie sťažovateľky nemožno bez ďalšieho považovať za záver o porušení zásady rovnakého zaobchádzania (pozri bod 27), keďže aj táto námietka sťažovateľky je založená na nesprávnom predpoklade o možnosti najvyššieho súdu preskúmať v rámci dovolacieho konania skutkové závery všeobecných súdov nižšieho stupňa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu